

MEKTUP

TIP EĞİTİMİ HAKKINDA

Hamdi AYTEKİN*

Toplum ve Hekim'in 16. Cilt 3. sayısı, özenle hazırlanmış, önemli bir gerçeği vurgulayan içeriği ile önümde duruyor. Topluma dayalı tıp eğitimi üzerinde son zamanlarda önemli tartışmalar yaşanıyor. Tıp eğitiminde "Devrim" beklentileri bir yağmur öncesinin sıkıntılı havasında şimşekler gibi çakmaya başladı. Yazarlarının hemen hepsini yakından tanıma ve dahası, çeşitli ortamlarda birlikte çalışma mutluluğuna erdiğim makaleleri okurken 35 yıl öncesi geldi gözümün önüne....

Son sınıf tıp öğrencisi olarak "vizit" geziyoruz, ben, her zaman ki gibi gerilerde elden geldiğince hasta odasına girmemeye özen göstererek "arazi" oluyorum. Ancak, bir odanın önüne geldiğimizde Amerika'dan yeni gelmiş, ayağında kahverengi Loofer'ları olan hocamız beni yakaladı ve bana "son derece nadir görülen" bir lösemi hastasını görmekteki isteksizliğimin nedenini sordu. Oysa bunun yanıtı sorunun içinde gizliydi, ben bir pratisyen olacaktım ve "son derece nadir şeyler" benim pek ilgimi çekmiyordu. Tabi orada bu yanıtı veremedim. Birşeyler geveleyip geçiştirdim. Daha sonra da benzeri olaylar oldu. Hatta bir iki gedikli hasta yazın köylerine gider, kışın tekrar hastaneye dönerlermiş. Bu hastalardan anamnez alırken, onların, bilmem kaçınıcı muayenelerine sabırla katlandıklarını, hatta acemi arkadaşlara "dalaklarının palpabl olduğunu" anamneze yazmalarını hatırlattıklarını görürdük.

Böyle yetiştik! Yalnız biz mi böyle yetiştik? Hayır, bu iş o güne kadar böyle gelmişti ve bu güne kadar da böyle geldi. Usta-çırak eğitimi hala sökülüp atılabilmiş değil.

Sevgili Zuhul Okuyan'ın yazısı ve onun içinde yer yer kendini gösteren karamsarlık beni epey düşündürdü. Sevgili Okuyan bu konuda uzmandır ve kendi fakültesinin yanı sıra diğer fakültelerde de eğitimin yoluna girmesi için büyük çaba göstermiştir. Oysa yazısında, bazı açmazları göstererek adeta çaresizliğini vurguluyor.

Nasıl bir hekim tipi sorusunun yanıtı çok önceden de biliniyordu; toplumun gereksinimine yanıt veren bir hekim tipi! Yanıt bu idi ama hekimi yetiştirenler de, hekimi çalıştıranlar da bu yanıtı inanmıyordu. Açıkça söyleyenler de vardı: Toplumun gereksinimine yanıt verecek hekim tipi ne demek! Bunlar sosyalist ülkelerin uydurmacasıdır. Hekim tipi bir tanedir ve o da " uluslar arası standartta

olmalıdır", "iyi bir uzmanlık öğrencisi olmalıdır", uzman olmayanlar küçük kasabalarda hükümet tabibi (sonraları sağlık ocağı hekimi) olarak kalmaya mahkumlardır. Belki aralarından bazıları sağlık yöneticisi olabilirler.

Bunları açıkça söyleyen pek çok "hoca" gördüm, bir kısmı da böyle düşünüyordu ama açıkça söyleyemiyordu. Bu, neden böyle oldu? Yanıtı sağlığın ve sağlık hizmetinin tanımında aransa çok yanlış olmaz sanırım. Sağlık hizmeti sunacak ekibin içinde hekime sadece "hastalığı iyi etme" görevi biçilmektedir. Bedensel, ruhsal bakımdan tam iyilik içinde olmayan kişi hastadır (sosyal bakımdan iyilik içinde olmamak hekimi ilgilendirmez, o konu politikacıların, ekonomistlerin uğraş alanına girer). İşte hekim tam burada devreye girmeli kişiye (hastaya) sağlık hizmeti değil "hastalık" hizmeti sunmalıdır. Bunu yaptıktan sonra da hekimin görevi biter. Hasta-hekim ilişkisi bireyseldir, gizlidir, hastanın toplumsal ilişkileri belki psikiyatristlerce ya da meraklı hekimlerce değerlendirilebilir ama pek önemli değildir.

Bu tıp hekimler için "hasta" bir materyaldir, hastalığı giderilir ve gönderilir. Kişi, hastalanmadan ve iyileştikten sonra hekimin ilgi alanı içinde değildir.

Neden? Çünkü hekim, geleneksel olarak binlerce yıldır hasta tedavi ederek geçimini sağlamıştır. Ona gereken bilgi ve beceri, sadece hastalığın iyileştirilmesine yönelik olmalıdır. Bunun dışındaki bilgi ve beceri yararsız ve gereksizdir.

Bu durumda ne hekimleri ne de onları yetiştirenleri suçlamaya hakkımız yok sanırım. Bu bir anlayış, bir düzen, bir görüş sorunudur.

Sistem tıp fakültelerine dönüp de; "Evet, hastaları iyileştiren, ama bununla yetinmeyen...." diye başlayan bir tanımla gerçek, çağdaş ve uygar bir hekim tipinden yana ağırlığını koymadıkça bunun böyle gideceğini söylemek kehanet sayılmalıdır.

Özellikle gelişmiş ülkeler, yoğun teknoloji kullanmalarına, hastalıklara daha çok para ayırmalarına karşılık, ülkelerindeki sağlık düzeyinin yeterince iyi olmadığından yakınmaktadır.

Hekimi, sadece hastalık hizmetinde kullanacak şekilde yetiştiren ve çalıştıran sistem başat olarak kaldıkça, toplumlar da hakları olan sağlık düzeyine ulaşamayacaklardır.

*Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD